

EVOLUCIÓ DELS ESTORNELLS COM A OCELLS NIDIFICANTS AL PENEDÈS

PERE MESTRE I RAVENTÓS

L'estornell vulgar va començar a presentar-se com a nidificant al Penedès l'any 1974. Quan ja ocupava gairebé tota la comarca, també va arribar com a nidificant l'estornell negre, del qual es coneix que era un fet l'any 1982. Avui aquest últim ha substituït el vulgar a totes les colònies del Penedès, el qual només es troba en poca densitat i marginat a alguns llocs de muntanya.

L'estornell vulgar a l'hivern continua aportant un contingent important d'exemplars migrans i també hivernants.

EVOLUCIÓ DELS ESTORNELLS COM A OCELLS NIDIFICANTS AL PENEDÈS

Fa pocs anys que els estornells es reproduïxen a Catalunya. Abans es veia a l'hivern l'estornell vulgar (*Sturnus vulgaris*), amb un plomatge negre tot ell abigarrat amb pintes més clares. Ara, en observar-se també exemplars d'aquesta espècie a la primavera-estiu, amb el plomatge nupcial, gairebé negres, sense les pintes clares, vistos de lluny per a molts semblen una espècie diferent, i llavors actua la imaginació mediterrània i fan córrer la notícia que són uns ocells que van deixar anar l'ICONA per lluitar contra les erugues de la processonària dels pins. Res de res d'això, ni tan sols mengen aquestes erugues peludes, si bé, entre altres coses, una munió d'erugues de pell fina. Es tracta d'una sola espècie, que repetim, abans només veïem a l'hivern i amb un plomatge abigarrat, i ara també els controlem a la primavera-estiu, a l'època de fer niu, amb un plomatge negre. Per altra part, a més ha arribat l'estornell negre (*Sturnus unicolor*), que és d'aquest color durant tot l'any i encara complica més les coses, per la similitud de plomatges a l'època de niar les dues espècies d'estornell.

Els primers estornells que es van instal·lar a Catalunya com a nidificants es classificaven com a estornell vulgar i procedien d'una expansió de l'espècie procedent del centre d'Europa, que va entrar a través de França per Roses (Girona), establint una colònia l'any 1960. També per aquesta època, si bé descobert una mica més tard, es forma un nucli de cria a l'Urgell (Lleida) als entorns de Penelles. Aquesta colònia

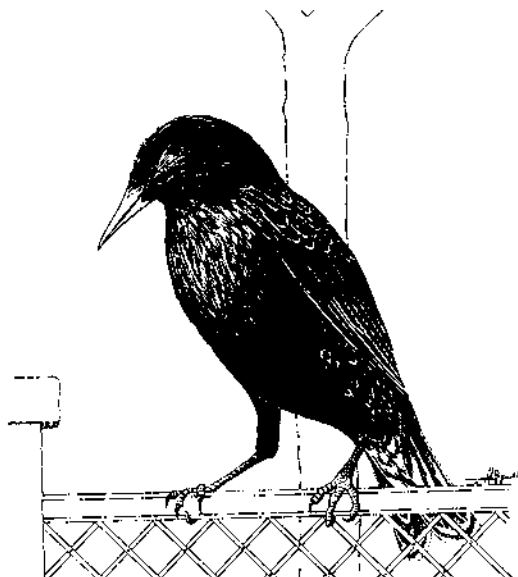
s'expansiona amb certa rapidesa i arriba a Santa Coloma de Queralt a la primavera de 1974. També aquest any es descobreix una parella niar al Penedès en un forat d'un pal de ciment, vora a Vilafranca del Penedès a l'antic Camí a Moja. Aquest niu, en ser inquietada la seva parella, es traslladarà l'any següent a un altre pal de ciment, ara vora el dipòsit de gas de butà a mig camí de Vilafranca del Penedès a les Cabanyes. Aquí el tornen a molestar i a l'any següent es trasllada a una casa dels entorns de les Cabanyes, on es forma una colònia que encara existeix avui.

A la vegada el 1974 apareix un grup de tres nius a la teulada d'una casa de la platja de Creixell (Tarragonès). És des d'aquests tres punts, que, en pocs anys, s'anirà poblant d'estornells vulgars nidificants tot el Penedès.

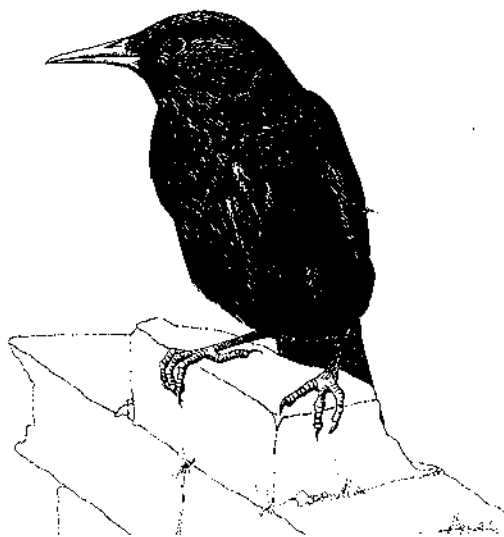
Quan l'estornell vulgar ja estava establert fortament en moltes contrades de Catalunya, també l'estornell negre arriba al nostre país per la Terra Ferma a l'oest de Lleida i procedent de la Vall de l'Ebre per la província de Saragossa. Són Gimenells i Llardecans els primers pobles ocupats per aquesta espècie a Catalunya, sobre l'any 1974, quan també el vulgar s'establí al Penedès.

En solapar-se les àrees de cria de les dues espècies, en ocupar els dos la mateixa zona, uns procedents del nord-est (Europa), el vulgar i els altres de l'oest (Espanya), el negre aviat es va veure, en primer lloc, que es tractava de dues espècies diferents, de la qual cosa en principi es tenia dubte, no hi havia creuament entre elles i, en segon lloc, que els negres eren preponderants en instal·lar-se en les colònies, ells ocupaven els llocs millors i el vulgar passava a zones marginals de les teulades. També quan un estornell vulgar a la teulada va vora d'un de negre, aquest l'embesteix, igual passa quan en un estol n'hi ha de les dues espècies i mengen en el mateix camp, tot és harmonia si estan separats, però si un vulgar va massa a la vora del negre rebrà un correctiu d'aquest. Això ha fet que el vulgar hagi perdut terreny. Al Penedès, si com hem dit al principi, eren estornells vulgars els que van començar a niar, actualment és l'estornell negre en exclusivitat qui ocupa les colònies en la seva totalitat o pràcticament totes. El vulgar al Penedès, en molt poca quantitat, es troba en llocs marginals de muntanya i sempre en poca densitat, novament és només un ocell hivernant. Els negres es comporten com a racistes i han fet retirar l'estornell vulgar de molts punts que havien ocupat.

Va passar desapercebuda la data exacta de quan va començar a criar l'estornell negre al Penedès. Es descobreixen al novembre de 1982 (23-XI-82) en diverses colònies i amb certa quantitat, que fa pensar que ja fa dies ocupen aquells llocs. En realitat des del principi sempre es presenten casos amb dubtes si són negres o vulgars a l'època de niar.

Estornell Vulgar (segons M. Bendala).

Estornell Negre (segons M. Bendala).

L'ocupació del negre sol ser més massiva que la de l'estornell vulgar. Pot produir-se de cop i és possible que intervinguin en edificis per anar a dormir, més tard també els faran servir per criar, a la primavera següent, o una mica més tard, sempre es troben ocupats. Amb un control més exhaustiu a l'any 1983 es situen diverses colònies al llarg i ample del Penedès que pertanyen a l'estornell negre en part o totalment.

Per diferenciar les dues espècies al camp o conèixer l'espècie que ocupa cada colònia es pot fer molt bé a l'hivern, de novembre a febrer, quan l'estornell vulgar presenta el plomatge negre amb pintes més clares i el negre és completament d'aquest color. A l'època de niar, a la primavera, amb els plomatges nupcials és molt difícil diferenciar-los al camp. Un tret força distintiu és que el negre xiula fort i, en canvi, el vulgar és més silenciós i quan canta a l'antena d'una televisió es veu com mou la gola però no se sent res i no inclou els xiulets com el negre.

Comença a fer niu a últims de març, és una aportació d'herbes seques formant caçoleta. Normalment sota una teula en teulades en mal estat. Rarament en un forat d'un arbre, pal o torre de conducció elèctrica, o d'una paret o roca. Ponen els primers ous el 5-6 d'abril i solen tenir la posta de 5 a 6 ous, de color blau clar, als entorns del dia 10. Té lloc una segona posta a últims de maig i a finals de juny deixen d'intervenir en les colònies i es formen estols pels camps.

A més dels exemplars nidificants de les dues espècies que es comporten com a sedentàries, continua visitant-nos a l'hivern un fort contingent d'individus d'estornells vulgars procedents de zones europees. Solen arribar a primers d'octubre (8-X-72) i més freqüents a mig mes amb controls de pas per les Costes de Garraf. El pas de tardor pot ser intens fins a primers de novembre i com a últim control el 17-XI-60. A la primavera la primera data de pas el 19-II-77, la màxima densitat a finals de febrer. Els últims controls a les postrimeries de març (28-III-59), amb algunes citacions esparses dins l'abril (2-IV-70, 7-IV-73 i 21-IV-71).

BIBLIOGRAFIA

- MESTRE, P. 1975: *Las zonas de cria del estornino pinto (Sturnus vulgaris) en Cataluña*. Ardeola 21: 457-467.
- MESTRE, P. 1978: *Nidificación del Sturnus unicolor en Cataluña*. Ardeola 24: 242-244.
- MOTTIS, A.; MESTRE, P.; MARTÍNEZ, A. 1983: *La colonización y expansión del estornino pinto (Sturnus vulgaris L.) y del estornino negro (Sturnus unicolor Temm.) en Cataluña (NE de la Península Ibérica)*. Misc. Zool. 7: 131-137.